

De Hekslootpolder in 1995: broedvogelinventarisatie, nestbescherming en andere ontwikkelingen

Tom van den Boomen

Inleiding

Vorig jaar sprak ik in de Fitis de hoop uit dat na het broedseizoen van 1995 de eerste spade de grond in zou gaan om de inrichting van de Hekslootpolder gestalte te geven. Echter het overleg over de inrichtingsplannen onder leiding van het Projectbureau Spaarnwoude stagneerde, voornamelijk door onduidelijkheid bij vertegenwoordigers van de gemeente Haarlem. Vlak voor het ter perse gaan van dit nummer besloot de gemeente na lang aarzelen f 125000 bij te dragen aan de uitvoering van het plan voor het opruimen van de oude volkstuinen, grondonderzoek en voor inrichting van het nieuwe complex dat in de zuidelijke punt van de Hekslootpolder wordt gesitueerd.

Verder komt er, ook na herhaald verzoek, nog geen duidelijkheid over het aanleggen en financieren van deugdelijke oversteekplaatsen naar de recreatiestreek aan de overzijde van de Vondelweg. Daarnaast zijn er gedurende het afgelopen jaar toch weer plannen ontwikkeld voor een gedeeltelijke bebouwing van de Hekslootpolder, hetgeen de grondverwerving door Bureau Beheer Landbouwgronden frustreert, omdat de eigenaren van de gronden de ontwikkelingen afwachten of hogere bedragen vragen. Zowel de gemeente Haarlem als de Provincie Noord-Holland ontwikkelden plannen om na het jaar 2005 enkele honderden woningen te bouwen aan de Oude Vergierdeweg. Daar is het laatste woord natuurlijk nog lang niet over gesproken, maar toch! Via de politiek hebben we vragen laten stellen aan Burgemeester & Wethouders en proberen we de gemeente onder druk te zetten. Een recent plan van het Projectbureau om een fietspad dwars door de Hekslootpolder aan te leggen is gelukkig op tijd tegengehouden.

Broedvogelinventarisatie 1995

In totaal zeven keer werden volgens de BMP-methode weer alle broedvogels van de Hekslootpolder geteld. De resultaten van deze tellingen zijn samengevat in tabel 1 en worden vergeleken met tellingen uit 1984 en 1994. Daarnaast vergelijken we de resultaten met die van het Provinciaal Weidevogelmeetnet Noord-Holland. Volgens dit Meetnet worden sinds 1987 jaarlijks

Tabel 1. Aantal broedparen in de Hekslootpolder in 1984, 1994 en 1995 (1984 volgens de PWS-methode, 1994 en 1995 volgens de BMP-methode). ? = onbekend of soort als broedvogel aanwezig.

Soort	1984	1994	1995
Fuut	8-12	3	3
Knobbelzwaan	3	2	2
Nijlgans	0	1	3
Bergeend	0-9	11	11
Krakeend	0	10	7
Wilde Eend	15-35	47	53
Wintertaling	1-4	0	1
Zomertaling	?	0	0
Slobeend	12-25	8	4
Kuifeend	0-5	5	6
Torenavalk	0-1	1	1
Patrijs	0	2	1
Fazant	0	1	2
Waterhoen	5-15	17	19
Meerkoet	20-27	37	38
Scholekster	25-42	15	21
Kluut	0	1	1
Kievit	78-112	95	106
Watersnip	2	0	0
Grutto	19-31	61	74
Tureluur	14-18	29	27
Koekoek	1	1	1
Veldleeuwerik	3-5	0	0
Boerenzwaluw	?	3	4
Graspleper	5-10	1	1
Witte Kwikstaart	2	2	3
Rietzanger	1-2	1	0
Rietgors	2-6	5	7
Kleine Karekiet	3-6	16	19
Blauwborst	0	1	0
ekster	0	2	1
Groenling	0	1	1
Kneu	0	0	1
Ringmus	1	1	2
Houtduif	0	0	2
Tjiftjaf	0	0	1
Winterkoning	0	0	1

meer dan 50 proefvlakken op weidevogels geïnventariseerd en het is opgezet om de weidevogelstand in Noord-Holland te volgen en om de effecten van het beleid (zoals het aanwijzen van relatienotagebieden) te controleren. Voor broedvogelgegevens over de periode 1983-1993 (een volledige lijst) verwijs ik naar Van den Boomen (1994).

De algemene weidevogelsoorten doen het onveranderd goed in de Hekslootpolder. De Kievit zit dit jaar weer boven de 100 broedparen en is onze talrijkste broedvogel. De aantallen van deze soort zijn zeer stabiel door de jaren heen, namelijk rond de 100 broedparen. Provinciaal gezien neemt de Kievit iets in aantal af, zowel door de jaren heen als in het afgelopen jaar toen er 4% minder broedparen werden geteld dan in 1994.

De Grutto neemt een bijzondere plaats in onder de weidevogels in de Hekslootpolder. Het afgelopen jaar was hij met 74 paar aanwezig, een absoluut recordaantal. Vanaf het begin van onze tellingen in 1983 tot 1992 was de Grutto een broedvogel met vrij constante aantallen van rond de 35 broedparen. Vanaf 1992 neemt de soort echter spectaculair toe via 42, 47, 61 tot 74 paar in 1995, waarmee deze soort lijkt te profiteren van de nestbescherming die in 1989 startte. De toename enkele jaren na het begin van de nestbescherming lijkt te verklaren door het feit dat Grutto's pas in hun tweede levensjaar aan het broedproces deelnemen. Daarnaast denken we dat een zekere vermindering van de soort in de Hekslootpolder ook toegeschreven moet worden aan het wegvallen van zeer goede gruttogebieden in de directe omgeving zoals de Veerpolder en de Velserbroek.

Provinciaal gezien neemt de Grutto in aantal af: 9% minder dan in 1994 en ook door de jaren heen een geringe tendens tot afname. In het Provinciaal Meetnet wordt onderscheid gemaakt tussen regio's, beheer en gebruik en het blijkt dat de Grutto stabiel is of zelfs licht toeneemt in de relatienotagebieden (met aangepast beheer) en afneemt in de agrarische gebieden. De Hekslootpolder zit hier, gezien het gevoerde beheer, zo'n beetje tussenin, hetgeen de resultaten des te opvallender maakt. De reden dat de Grutto als enige soort in de Hekslootpolder zo sterk van de nestbescherming lijkt te profiteren ligt waarschijnlijk in het feit dat deze soort wat later in het seizoen broedt dan de Kievit wiens nesten al uit zijn als het maaien begint. De nesten van de Tureluur worden minder gevonden en daardoor ook minder beschermd.

De Tureluur handhaaft zich rond de 25 broedparen, een aantal dat reeds vanaf 1983 hier wordt geteld. Evenals in de Hekslootpolder is de soort stabiel in de provincie en dan zowel in de relatienotagebieden als de agrarische gebieden. De

Scholekster laat een wat onduidelijker beeld zien. Er zijn nogal grote verschillen tussen de jaren maar er is toch een tendens. Halverwege de jaren '80 telden we tussen de 25 en 40 broedparen. De jaren daarna nam de stand af tot tussen de 20 en 30 broedparen en vanaf 1992 zitten we rond de 20 broedparen. Provinciaal gezien neemt de Scholekster ook af maar iets minder sterk dan in de Hekslootpolder.

Zorgelijk is de forse afname van de Slobeend. Kwam deze soort in 1983 nog met ongeveer 20 paar tot broeden, begin jaren '90 was dit aantal gezakt tot rond de 10 paar en afgelopen jaar bereikten we het voorlopige dieptepunt van vier paar. Provinciaal neemt de soort ook sterk af: met 13% ten opzichte van 1994 en vanaf 1987 met bijna 35%!

De Veldleeuwerik blijft sinds 1994 de grote afwezige onder de weidevogels in de Hekslootpolder. In 1983 kwam deze fraaie zanger nog met zes paar tot broeden. Ook provinciaal gezien kende deze soort een sterke terugval: bijna 50% vanaf 1987; gelukkig was de afname het laatste jaar gelukkig wat minder sterk, namelijk 3%. De Graspieper, de andere zanger onder de weidevogels, leidt in de Hekslootpolder een marginaal bestaan. Slechts één paar bracht hun jongen groot tegen 5-10 paar in 1983. Deze cijfers staan in schril contrast met provinciale en ook landelijke cijfers: de Graspieper kende in het midden van de jaren '80 een sterke afname maar in de afgelopen jaren is de soort toch weer op het niveau van begin jaren '80 teruggekomen. Provinciaal was de toename het afgelopen jaar 3%.

De Kluut broedde het afgelopen jaar met een paar en bracht vier jongen groot. Tijdens nestbeschermingswerkzaamheden hebben we twee jonge Kluten van de Spaarndamse Weg geplukt waar ze belaagd werden door een paartje Eksters en hebben we ze weer over de brede sloot heen teruggezet in de weilanden.

Over de kritische weidevogels het volgende: Kemphaan en Watersnip broeden al jaren niet meer in de Hekslootpolder. Provinciaal gezien neemt de Kemphaan nog steeds in aantal af van zes naar drie getelde broedparen in de onderzochte proefvlakken. de Watersnip is de laatste jaren stabiel op een laag niveau.

De Zomertaling is een onregelmatige broedvogel van de Heksloot, voor het laatst broedend in 1992 en 1993. Opvallend was het broedpaar van de Wintertaling in de Heksloot terwijl deze soort voor het eerst sinds de instelling van het Provinciaal Meetnet niet werd aangetroffen in de proefvlakken.

Bij de watervogels valt de toename van de Wilde Eend op. Voor het eerst broedde deze soort met meer dan 50 broedparen. We denken dat verruiging van enkele gedeelten van de polder en de toename van het rietareaal daar debet aan zijn. Provinciaal kent de soort een toename vanaf 1987 maar een behoorlijke daling van 12% in het afgelopen jaar. De stand van de Bergeend is constant in de polder hetgeen direct te maken heeft met de beschikbare broedruimte in de vorm van de bunkers van de Stelling van Amsterdam. Provinciaal neemt de soort sterk toe in graslandgebieden, het laatste jaar met maar liefst 18%. Ook andere watervogels zoals Waterhoen en Meerkoet nemen toe. Zowel in de Heksloot als in het Provinciaal Meetnet zien we een toename van deze soorten na de strenge winters van 1985 tot en met 1987. het laatste jaar stabiliseren de aantallen. Met de huidige strenge winter net achter de rug zullen deze soorten vrijwel zeker weer afnemen.

Jammer genoeg broedde de Blauwborst dit jaar niet in onze rietlanden. Wel was er weer een toename van de Kleine Karekiet en de Rietgors hetgeen samenhangt met de al eerder genoemde uitbreiding van het riet. Opvallend waren de talrijke waarnemingen van een ♀ Bruine Kiekendief (ook aan de grond). Een broedgeval werd niet vastgesteld, maar de soort laat zich steeds vaker zien.

Rest ons te vermelden dat de Nijlgans nu ook echt is gaan broeden in de Hekslootpolder. Drie paar brachten er hun jongen groot. Bij watervogels treedt er vaak een groot verlies aan pullen op door predatie, weersomstandigheden en infecties. Bij de Nijlgans kwamen echter vrijwel alle jongen groot, o.a. door de felle en kordate bescherming van de ouders. Logisch dat deze soort zo spectaculair kan toenemen.

Nestbescherming

Het afgelopen jaar hebben we een begin gemaakt met de nestbescherming in de oude Spaarndammerpolder, het noordoostelijke deel van de Hekslootpolder. De weilanden zijn voor een belangrijk deel in bezit gekomen van het Recreatieschap Spaarnwoude. Hoewel het aantal gevonden en beschermde nesten hier gering was, namelijk twee grutto- en één scholeksternest, hopen we dat door een toenemende bescherming de relatief lage weidevogelstand zal toenemen. In totaal zochten we in de Hekslootpolder ± 60 ha land af bij vier boeren en vonden we precies evenveel nesten als vorig jaar namelijk 106.

Tabel 2. Aantal beschermde en uitgekomen legsels per soort gedurende het broedseizoen 1995 in de Hekslootpolder.

Soort	Beschermd	Uitgekomen	Percentage
Scholekster	2	2	100
Kievit	70	46	66
Grutto	16	11	69
Tureluur	5	3	60
Kluut	1	1	100
Wilde Eend	5	4	80
Slobeend	1	1	100
Meerkoet	6	2	33

In vergelijking met vorig jaar is het uitkomstpercentage van de algemene soorten een stuk lager. dit komt door de toegenomen predatie van nesten door de Vos die steeds vaker in de Hekslootpolder wordt gesignaleerd. Hopelijk neemt de predatie niet verder toe. De huidige uitkomstpercentages komen overigens overeen met de landelijke percentages, dus de situatie is zeker nog niet alarmerend.

Nestbescherming neemt nog steeds toe in Noord-Holland en ook in onze regio. In totaal zijn er nu ongeveer 850 vrijwilligers en 525 agrarische bedrijven betrokken bij de vrijwillige weidevogelbescherming. Het aantal beschermde hectaren bedraagt 10000. Indien je je aangetrokken voelt tot het beschermen van legsels kun je je wenden tot Landschapsbeheer Noord-Holland tel. 023-5143078 of je opgeven bij ondergetekende.

Literatuur

- Boomen, T. van den, 1994. Broedvogelinventarisatie, nestbescherming en andere ontwikkelingen in de Hekslootpolder in 1993. Fitis 30(1): 29-34.
- Bosma, T., 1995. Weidevogelnieuws nr. 26, november 1995, Landschapsbeheer Noord-Holland.
- Scharringa, C.J.G., 1995. Resultaten Provinciaal Weidevogelmeetnet Noord-Holland in 1995. De Graspieper (15): 98-107.

Tom van den Boomen, tel. 023-5311984